

Lyhennyskirjoitus

3. uusittu laitos

Toimituskunta
Annikki Peltonen (puheenjohtaja)
Reetta-Liisa Hietaniemi
Heikki Ekola
Teuvo Heikkonen
Aatu Moilanen (sihteeri)

Braille-neuvottelukunnan hyväksymä

Näkövammaisten Keskusliitto ry
Helsinki 1997

Sisällys

Lukijalle.....	3
Lyhennyskirjoitus.....	4
1. Pitkät vokaalit.....	4
2. Kaksoiskonsonantit.....	5
3. Diftongit.....	6
4. Yleislyhenteet.....	7
5. Alkulyhenteet.....	9
6. Alku- ja sisälyhenteet.....	11
7. Päätylyhenteet.....	12
8. Sisä- ja päätylyhenteet.....	16
9. Sanalyhenteet.....	17
10. Viitospisteelliset sanalyhenteet.....	22
Ohjeita ja esimerkkejä.....	25
11. Vokaalivaihtelusta.....	25
12. Alkulyhenteistä.....	26
13. Päätylyhenteistä.....	27
14. Vieraskieliset kirjaimet.....	28
15. Lyhenteen purkaminen.....	28
16. Heittomerkki ∷ (3).....	29
17. Erotuspiste ∷ (6).....	30
18. Sanalyhenteistä.....	31
19. Tavujaosta.....	32
20. Yleisistä lyhenteistä.....	34
Lisävinkkejä.....	36

Ensimmäinen suomenkielisen pistekirjoituksen lyhennysopas ilmestyi 1968. Lyhennyskirjoituksen käyttökokemukset antoivat aiheen merkistön pieneen tarkistukseen, joka julkaistiin 1979. Nyt käsillä oleva merkistö on siten kolmas lyhennyskirjoituksen esittely.

Vuoden 1968 lyhennyskirjoitus muodostaa myös tämän merkistön perusrungon. Lyhentämisen lähtökohdan muodostavat näin ollen pitkät vokaalit, kaksoiskonsonantit, diftongit ja tavulyhenteet. Näihin nojautuen on muodostettu alku- ja päätelyhenteet sekä joukko sanalyhenteitä. Mukana on myös muutama uusikin lyhenne ja entisten käyttöaluetta on eräin osin laajennettu.

Tähän merkistöön tukeutuvaa opetusaineistoa on saatavissa NKL:n kirjapainosta. Opetuspaketin on toimittanut Annikki Peltonen opettaessaan lyhennyskirjoitusta Pisteposti-lehdessä. Tähän aineistoon perehtymällä lyhenteet tulevat tutuiksi. Lyhennyskirjoituksen saa hallintaansa vain sitä aktiivisesti käyttämällä omilla pistekirjoitusmerkinnöissä. Myös tämän vihkosen ohjeet ja esimerkit antanevat riittävästi opastusta käyttää lyhenteitä. Lyhennyskirjoitukseen sisältyy mahdollisuus luoda oma ”käsiala”. Kannattaa kokeilla!

Lyhennyskirjoituksessa käytetään ns. perinteisiä välimerkkejä:

∴ (256)	piste
∴∴ (236)(356)	lainausmerkit
∴∴∴ (2356)(2356)	sulkumerkit
∴ (3)	heittomerkki
∴ (6)	erotuspiste

Toimituskunnan puolesta
Aatu Moilanen
sihteeri

1. Pitkät vokaalit

aa	⠠⠠ (4)			
aalto	saari	puhaltaa	saartaa	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
kaalimaa				
⠠⠠⠠⠠⠠⠠				
ee	⠠⠠ (16)			
Eero	Meeri	justeeri	anelee	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
lukee				
⠠⠠⠠⠠				
ii	⠠⠠ (34)			
liro	viitsii	kiirehtii	raapii	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
viila				
⠠⠠⠠⠠				
uu	⠠⠠ (346)			
uupuu	kuuluu	saapuu	tuuleen	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
juuriin	lukuun			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠			
yy	⠠⠠ (12346)			
tyyntyy	syyskuu	kyynelehtii	pyyhkii	
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
ää	⠠⠠ (126)			
äänestä	säätää	pyytää	säälii	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
jäätty				
⠠⠠⠠⠠				

2. Kaksoiskonsonantit

kk	⠠⠠ (46)			
kukkii	kukkamaa	liikkuu	kyykkii	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
kakku				
⠠⠠⠠⠠				
ll	⠠⠠ (456)			
kallistuu	pullahiiri	aallokko	päällikkö	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
mm	⠠⠠ (146)			
kimmeltää	kummeksuu	hämmästyä	lammikko	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
nn	⠠⠠ (1246)			
kannustaa	kuunnelma	taannehtii	käännös	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
pp	⠠⠠ (1456)			
anoppi	oppii	lamppu	kaappi	
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
rippeet				
⠠⠠⠠⠠⠠				
rr	⠠⠠ (2456)			
purra	hurraa	harrastaa	porraspuu	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
hyrrä				
⠠⠠⠠⠠				
ss	⠠⠠ (156)			
kassakaappi	karkkipussi	passi	Lasse	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
tt	⠠⠠ (1256)			
muutto	uuvuttaa	pussittaa	hyppyyttää	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
saattelee				
⠠⠠⠠⠠⠠⠠				

3. Diftongit

ai äi	⠠⠠ (35)			
aito	taika	tai	saippua	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
haihtuu	vaihtaa	säiliö	häikäistyä	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
äityä	läikähtää			
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠			
au äy	⠠⠠ (256)			
aukio	lauantai	aura-auto	vauraus	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
käyttöohje	käynnistää	Äyräpää		
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠		
ei	⠠⠠ (235)			
eineskeittiö	aineisto	ellei	ettei	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	
veikkaus				
⠠⠠⠠⠠⠠				
ie	⠠⠠ (2356)			
kieltotaulu	kiertotie	miekkailu	viekkaus	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
oi öi	⠠⠠ (25)			
oikaisu	toivoi	seisoi	haukkoi	
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
loikkaus	elämöi	kihelmöi	töihinlähtö	
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
ou öy	⠠⠠ (12) (ei sanan alussa)			
joulu	lounaistuuli	koululaukku	loukkaus	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
löytää	köyhtyä	köyhyysloukku	höyrypannu	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
ui yi	⠠⠠ (3456)			
uima-allas	kuivui	joutui	avautui	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	

tuomi	ryömi		
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠		
se	⠠⠠ (26)		
sen	selkokieli	toiset	lause
⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
juokse	seminaari		
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠		
si	⠠⠠ (2346)		
sitten	ensin	toisin	veisin
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
katselisi	antaisi		
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠		
ta	⠠⠠ (12345)		
tavoittaa	takoa	suotava	ota
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠
tuota	tarkoitatteko		
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠		
te	⠠⠠ (12356)		
tehoste	pääteaste	seteli	käsite
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
maitotuote			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠			
ti	⠠⠠ (23456)		
tilata	uutislehti	tiliote	tahtipuikko
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
heti			
⠠⠠⠠⠠			
tä	⠠⠠ (12456)		
täpötäysi	mitätön	mitä	sitä
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠
tätä	täkäläisiä		
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠		

va vä	⠠⠠ (124)			
vakava	tavata	taitava	valtava	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
valitettava	kova	väkivalta	välttävä	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	
vähentää	määräävä			
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠			

5. Alkulyhenteet

A. Varsinaiset alkulyhenteet

epä-	⠠⠠ (36)			
epätoivo	epäonnistua	epäily	epäilevä	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
ole-	⠠⠠ (123456)			
olen	olet	oleva	olettamus	
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
oleileva	olevaisen			
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠			
oli-	⠠⠠ (123)			
olin	olit	olivat	olitteko	
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
olijoita	olioita			
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠			
yksi-	⠠⠠ (1346)			
yksin	yksilö	yksikkö	yksiö	
⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠	
yksinäisyys	yksityisiä			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠			
yli-	⠠⠠ (12346)			
ylin	ylitse	ylityö	ylittää	
⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	
ylistettävä	yliote			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠			

B. o/ö sulautuu seuraaviin alkukonsonantteihin:

h	honka ⠠⠏⠗⠁	hotelli ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	hontelo ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	hölmö ⠠⠓⠔⠞⠞⠞
	hörökorva ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	höpöttää ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞		
m	molemmat ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	morsian ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	mokoma ⠠⠓⠔⠞⠞⠞	möhkäle ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞
	möreä ⠠⠓⠔⠞⠞⠞	mököttää ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞		
n	normaali ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	norsu ⠠⠓⠔⠞⠞⠞	Norja ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	nolostua ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞
	nököttää ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞			
p	porvari ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	ponteva ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	pohjoistuuli ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞⠞⠞⠞	pöllö ⠠⠓⠔⠞⠞⠞
	pönttö ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	pörssi ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞		
r	rosvo ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	roteva ⠠⠓⠔⠞⠞⠞	rohkein ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	röttelö ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞
	römeä ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	rönsyily ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞		
s	solmio ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	sopii ⠠⠓⠔⠞⠞⠞	sovittaa ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	soma ⠠⠓⠔⠞⠞⠞
	söpö ⠠⠓⠔⠞⠞⠞			
t	torvi ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞	tonttu ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	tosii ⠠⠓⠔⠞⠞	töherrys ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞⠞
	törmätä ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞	tötterö ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞		
v	vohveli ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞	voro ⠠⠓⠔⠞⠞⠞	vonkale ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞	vönkäle ⠠⠓⠔⠞⠞⠞⠞⠞⠞⠞

6. Alku- ja sisälyhenteet

Huom. sisälyhenteinä vain konsonantin edessä, paitsi -ke- ⠠⠠⠠⠠ (1245), jota voi seurata myös vokaali, mutta ei edeltää n-konsonantti sekä -mp- ⠠⠠ (12), vain vokaalien välissä.

jo jö	⠠⠠⠠⠠ (245)		
jos	jota	Jorma	ajopuu
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
ajo-ohje	jörö	värjöttää	Yrjönkatu
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
ke	⠠⠠⠠⠠ (1245)		
kesken	keskeyttää	väkevä	notkea
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
kankea			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠			
kir	⠠⠠⠠⠠⠠⠠ (2456)		
kirjava	kirkas	Kirsi	kiertokirje
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
puukirkko			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠			
me	⠠⠠⠠⠠ (146)		
merimies	ihmemaa	omena	komea
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
ilmeikäs			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠			
-mp-	⠠⠠⠠⠠ (12)		
kampa	kumpare	kompastua	kömpelö
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
na nä	⠠⠠⠠⠠⠠⠠ (1246)		
nappi	lainata	näkymä	kyynärpää
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
näkkileipä			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠			

sinnekin	tännekin		
⠠⠎⠢⠨⠑⠎⠎⠢⠑	⠠⠠⠨⠢⠨⠑⠎⠎⠢⠑		
-lla -llä	⠠ (456)		
olla	tulla	toisaalla	hetkellä
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠
hellällä			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠			
-lut -lyt	⠠ (2456)		
ollut	tullut	hyllyt	teeskennellyt
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
-mma -mme -mmä	⠠ (146)		
teemme	tarjoamme	toisiamme	kumma
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
homma	juoruamme	juoruämmä	
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	
-mpi	⠠ (12)		
pitempi	korkeampi	jompikumpi	selkeämpi
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠
tutumpi			
⠠⠠⠠⠠			
-nen	⠠ (1245)		
kenen	ennen	tunnen	tekeminen
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
näkeminen	yksinäinen	nainen	
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
-nna -nne -nnä	⠠ (1246)		
anna	huomenna	minne	mennä
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠
sinne	tänne		
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠		
-nut -nyt	⠠ (2456)		
tuonut	astunut	tehnyt	käynyt
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠

eksynyt

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

-oon -öön

⠠ (5)

olkoon

tulkoon

menköön

tehköön

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

yksiköön

kuvioon

autioon

lehtiöön

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

lähiöön

yksiöön

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠

-ppa -ppä

⠠ (1456)

kuoppa

rautakauppa

asesepä

metsäkämpä

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

-ssa ssä

⠠ (156)

tuossa

paikassa

missä

kylmässä

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

Saksassa

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

-sut -syt

⠠ (2456)

tuoksut

tassut

pessyt

eksyt

⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

läksyt

pysyt

⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

-tta -tte -ttä

⠠ (1256)

jotta

muitta

mutkitta

voitte

⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

tutustutte

syyttä

suotta

suonetta

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠

suotte

⠠⠠⠠⠠⠠

B. Puuttumista ilmaisevat adjektiivit

d

⠠⠠⠠⠠⠠

mahdoton

⠠⠠⠠⠠

hyödytön

j	⠠⠵⠠⠵	varjoton
	⠠⠵	ajaton
l	⠠⠵⠠⠵	huoleton
	⠠⠵⠠⠵	jalaton
ll	⠠⠵⠠⠵	vallaton
	⠠⠵⠠⠵	pelloton
m	⠠⠵⠠	olematon
	⠠⠵⠠⠵⠠⠵	sammumaton
mm	⠠⠵⠠⠵	vammaton
	⠠⠵⠠⠵⠠⠵	kammaton
n	⠠⠵⠠	sanaton
	⠠⠵⠠	uneton
nn	⠠⠵⠠⠵	onneton
	⠠⠵⠠⠵	tunnoton
p	⠠⠵⠠⠵	loputon
	⠠⠵⠠	kepitön
r	⠠⠵⠠⠵	viraton
	⠠⠵⠠	uraton
rr	⠠⠵⠠⠵⠠⠵	verraton
	⠠⠵⠠⠵	varreton
s	⠠⠵⠠	osaton
	⠠⠵⠠	isätön
ss	⠠⠵⠠⠵⠠⠵	passiton
	⠠⠵⠠⠵⠠⠵	pussiton
v	⠠⠵⠠	avuton
	⠠⠵⠠⠵	kelvoton

8. Sisä- ja päätelyhenteet

aan ään ⠠⠠ (3)

osaan	vaan	jaan	saan
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠
maantie	maanalainen	hyppään	jään
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
sään	kääntyy	sääntömääräinen	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	

an än ⠠⠠ (2)

kotkan	pätkän	linnan	langan
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠
kotkana	pätkänä	linnana	lankana
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

piste ⠠⠠ (2) merkitään päätettä edeltävän konsonantin, kaksoiskonsonantin tai ng-äänteen eteen.

ksi ⠠⠠ (1346)

miksi	siksi	joksikin	
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
kaksinkertaiseksi	yksiniseksi		
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠		

lle ⠠⠠ (123456)

kenelle	toiselle	kallellaan	Kallelle
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠
hänellekö			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠			

sta stä ⠠⠠ (45)

osta	jostakin	tästä	vastapäätä
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠
ystävästä	metsästä		
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠		

sti ⠠⠠ (56)

iloisesti	kovasti	säästit	kestitkö
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠

ystävällisesti

⠠⠽⠽⠁⠧⠅⠞⠝⠊⠞⠊⠎⠊⠞⠊⠎⠊⠞⠊⠎⠊⠞⠊

uun yyn

⠠ (6)

apuun

⠠⠱⠤⠤⠤⠤

loppuun

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

hyllyyn

⠠⠠⠠⠠⠠

syksyyn

⠠⠠⠠⠠⠠⠠

suuntaviitta

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

kuunnella

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

tyynnyttää

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

myyntipäällikkö

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

9. Sanalyhenteet

Kirjaimet 'lp' selityksen yhteydessä tarkoittavat, että sanalyhenteeseen voidaan liittää liitepartikkeli:

-han -hän

⠠ (125)

-kaan -kään

⠠ (3) Huom! sanalyhenteissä ilman k-kirjainta

-kin

⠠ (13)

-ko -kö

⠠ (23)

-pa -pä

⠠⠠ (1234)(1) ⠠⠠⠠ (1234)(345) "s"

aina

⠠ (35)

lp: ainahan

⠠⠠

ainakaan

⠠⠠

ainakin

⠠⠠

ainoastaan

⠠⠠⠠ (1)(2345)(3)

antaa

⠠⠠ (1)(1)

lp: antaahan

⠠⠠⠠

antaakaan

⠠⠠⠠

antaakin

⠠⠠⠠

antaako

⠠⠠⠠

antaapa

⠠⠠⠠⠠

edelleen

⠠ (145)

lp: edelleenkään

⠠⠠

edelleenkin

⠠⠠

ehkä

⠠ (15)

ei

⠠ (235)

en

⠠ (1356)

eri

⠠ (16)

eräs

⠠ (345)

että

⠠ (1256)

hyvin	⠠⠠⠠ (125)(1236)		
lp: hyvinhän	hyvinkin	hyvinkö	hyvinpä
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
hyvä	⠠⠠ (125)(124) toimii alkulyhenteen tavoin		
hän	⠠ (125)		
lp: hänhän	hänkään	hänkin	hänkö
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠
hämpä			
⠠⠠⠠			
ja	⠠ (1)		
jo	⠠ (245)		
jolloin	⠠⠠ (245)(123)		
joskus	⠠⠠⠠ (245)(234)(234)		
joten	⠠⠠ (245)(2345)		
juuri	⠠⠠ (346)(1235)		
lp: juurihan			
⠠⠠⠠			
kaikki	⠠⠠ (13)(24)		
lp: kaikkihan	kaikkikaan (Huom! k-kirj.)		kaikkikin
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠		⠠⠠⠠
kaikkiko	kaikkipa		
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠		
kaikkiaan	⠠⠠⠠ (13)(24)(3)		
kanssa	⠠⠠ (13)(156) toimii alkulyhenteen tavoin		
kerran	⠠ (1245)		
lp: kerrankin			
⠠⠠			
kertaa	⠠⠠ (1245)(1) toimii alkulyhenteen tavoin		
koko	⠠ (23)		
koska	⠠⠠ (23)(234)		
lp: koskahan	koskakaan		
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠		
kovin	⠠⠠ (23)(1236)		
lp: kovinhan	kovinpa		
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠		

kuin	⠠⠠⠠ (13)(1345)			
lp: kuinkaan	kuinkin			
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠			
kuinka	⠠⠠⠠ (13)(1)			
lp: kuinkahan				
⠠⠠⠠⠠				
kuitenkin	⠠⠠⠠⠠ (13)(2345)(13)			
lp: kuitenkinkaan				
⠠⠠⠠⠠⠠				
kun	⠠⠠ (13)			
lp: kunhan	kunkin	kunpa		
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠⠠		
kuten	⠠⠠⠠ (13)(2345)			
kyllä	⠠⠠ (13456)			
lp: kyllähän	kylläkään	kylläkin	kylläpä	
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠⠠	
me	⠠⠠ (146)			
melkein	⠠⠠⠠ (146)(1345)			
lp: melkeinpä				
⠠⠠⠠⠠⠠				
milloin	⠠⠠⠠ (14)(123)			
lp: milloinhan	milloinkaan			
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠			
minä	⠠⠠ (14)			
lp: minähän	minäkään	minäkin	minäkö	
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠	
minäpä				
⠠⠠⠠⠠				
miten	⠠⠠⠠ (14)(2345)			
mukaan	⠠⠠ (3)			
mutta	⠠⠠ (134)			
muuten	⠠⠠ (346)			
lp: muutenhan	muutenkaan	muutenkin		
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠		

myös	⋮ (246)			
lp: myöskään	myöskin			
⋮⋮	⋮⋮			
niin	⋮ (34)			
lp: niinhän	niinkään	niinkin	niinkö	
⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	
niinpä				
⋮⋮⋮				
noin	⋮ (1345)			
lp: noinhan	noinkin	noinko		
⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮		
nyt	⋮ (2456)			
lp: nythän	nytkään	nytkin	nytkö	
⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	
nytpä				
⋮⋮⋮				
näin	⋮ (1246)			
lp: näinhän	näinkään			
⋮⋮	⋮⋮			
nämä	⋮ (126)			
lp: nämähän	nämäkään	nämäkin	nämäkö	
⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	
nämäpä				
⋮⋮⋮				
ole	⋮⋮ (123456)			
oli	⋮ (123)			
on	⋮ (135)			
lp: onhan	onkaan	onkin	onko	
⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	⋮⋮	
onpa				
⋮⋮⋮				
paitsi	⋮⋮ (1234)(2346)			
paljon	⋮⋮ (1234)(123)			
lp: paljonhan	paljonkaan	paljonkin	paljonko	
⋮⋮⋮	⋮⋮⋮	⋮⋮⋮	⋮⋮⋮	

paljonpa	⠠⠠⠠⠠⠠			
perin	⠠⠠	(1456)		
pitkä	⠠⠠	(12)		
pitää	⠠⠠⠠	(12)(126)		
lp: pitäähän	⠠⠠⠠⠠	pitääkään	pitääkin	pitääkö
	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
pitääpä	⠠⠠⠠⠠⠠			
päinvastoin	⠠⠠⠠	(1234)(1236)		
päivä	⠠⠠	(1234)		
sama	⠠⠠	(156)		
se	⠠⠠	(26)		
sekä	⠠⠠	(234)		
silloin	⠠⠠⠠	(2346)(123)		
lp: silloinhan	⠠⠠⠠⠠⠠	silloinkaan		
	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠		
sinä	⠠⠠	(2346)		
lp: sinähän	⠠⠠	sinäkään	sinäkin	sinäkö
	⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠
sinäpä	⠠⠠⠠⠠			
siten	⠠⠠⠠	(2346)(2345)		
tai	⠠⠠	(2345)		
takia	⠠⠠	(12345)		
tila	⠠⠠	(23456)		
te	⠠⠠	(12356)		
tuolloin	⠠⠠⠠	(1256)(123)		
tällöin	⠠⠠⠠	(12456)(123)		
tämä	⠠⠠	(12456)		
lp: tämäkään	⠠⠠	tämäkö	tämäpä	
	⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
täten	⠠⠠⠠	(12456)(2345)		

täytyy	⠠⠠⠠ (256)(12346)		
lp: täytyyhän	täytyykään	täytyykin	täytyykö
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠
täytyypä			
⠠⠠⠠⠠			
usein	⠠⠠ (136)		
lp: useinhan	useinkaan	useinkin	
⠠⠠	⠠⠠	⠠⠠	
uudelleen	⠠⠠⠠ (346)(145)		
vain	⠠⠠ (3456)		
valitettavasti	⠠⠠⠠ (124)(124)		
varsin	⠠⠠⠠ (124)(1235)		
varten	⠠⠠ (1235)		
verran	⠠⠠⠠ (1236)(1235)		
vielä	⠠⠠ (2356)		
vuosi	⠠⠠ (1236)		
vähintään	⠠⠠ (124)		
lp: vähintäänkin			
⠠⠠			
yksi	⠠⠠ (1346)		
yli	⠠⠠ (12346)		
yö	⠠⠠ (356)		

10. Viitospisteelliset sanalyhenteet

⠠⠠⠠ (5)(1)	alku
⠠⠠⠠ (5)(12)	pitkä-
⠠⠠⠠ (5)(14)	ministeri, minister-
⠠⠠⠠ (5)(145)	edistys, edis-
⠠⠠⠠ (5)(15)	edus-
⠠⠠⠠ (5)(124)	väli
⠠⠠⠠ (5)(1245)	keskus
⠠⠠⠠ (5)(125)	henkilö
⠠⠠⠠ (5)(24)	itse-
⠠⠠⠠ (5)(245)	jälkeen, jälk-

⋮⋮⋮ (5)(13)	kehitys, kehi-
⋮⋮⋮ (5)(123)	lisä-
⋮⋮⋮ (5)(134)	moni
⋮⋮⋮ (5)(1345)	nyky-
⋮⋮⋮ (5)(135)	ohjelma, ohjelm-
⋮⋮⋮ (5)(1234)	päivä-
⋮⋮⋮ (5)(12345)	talous, talou-
⋮⋮⋮ (5)(1235)	ryhmä
⋮⋮⋮ (5)(234)	sosiaali-
⋮⋮⋮ (5)(2345)	toiminta
⋮⋮⋮ (5)(136)	uudistus
⋮⋮⋮ (5)(1236)	vuosi-
⋮⋮⋮ (5)(1346)	yksityis-
⋮⋮⋮ (5)(13456)	yhteis-
⋮⋮⋮ (5)(1356)	enintään
⋮⋮⋮ (5)(12346)	yhteys
⋮⋮⋮ (5)(123456)	oleellinen, oleelli-
⋮⋮⋮ (5)(12356)	terve
⋮⋮⋮ (5)(2346)	sisälllys, sisäll-
⋮⋮⋮ (5)(23456)	tila-
⋮⋮⋮ (5)(16)	erityis-
⋮⋮⋮ (5)(126)	määrä
⋮⋮⋮ (5)(146)	merkitys, merki-
⋮⋮⋮ (5)(1456)	perus-
⋮⋮⋮ (5)(156)	sama-
⋮⋮⋮ (5)(1246)	näyttö, näytt-
⋮⋮⋮ (5)(12456)	tähden, tähde-
⋮⋮⋮ (5)(1256)	tutkimus, tutki-
⋮⋮⋮ (5)(246)	ympäristö, ympär-
⋮⋮⋮ (5)(2456)	kirja
⋮⋮⋮ (5)(2)	maailma, maailm-
⋮⋮⋮ (5)(23)	kokoelma, kokoelm-
⋮⋮⋮ (5)(25)	toisaalta

⋮⋮ (5)(256)	lausunto, lausu-
⋮⋮ (5)(26)	seura
⋮⋮ (5)(235)	yleis-
⋮⋮ (5)(2356)	tiedotus, tiedo-
⋮⋮ (5)(236)	huolimatta
⋮⋮ (5)(35)	kilpailu, kilpai-
⋮⋮ (5)(356)	työllisyys, työllis-
⋮⋮ (5)(34)	historia, histori-
⋮⋮ (5)(346)	suuri
⋮⋮ (5)(3456)	muistio
⋮⋮ (5)(345)	järjestys, järjest-

11. Vokaalivaihtelusta

Lyhennyskirjoituksessa etu- ja takasointiset diftongit uo/yö diftongeja lukuunottamatta lyhennetään samoilla merkeillä. Tämä ns. vokaalivaihtelu liittyy myös moniin tavulyhenteihin. Tästä seuraa, että muutamiin sanoihin kätkeytyy kaksoismerkitys. Aina, kun näin käy, valitaan takasointinen vokaalitutkinta a o u ai au oi ou ui. Tällöin etusointinen vaihtoehto ä ö y äi äy öi öy yi ilmaistaan avaamalla ohjaava kirjainyhdelmä tai diftongi seuraavien sanaparien mukaisesti:

sade	säde
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
sakki	säksi
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
salli	sälli
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
nakki	näksi
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
haista	häistä
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
naista	näistä
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
vakinainen	väkinäinen
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
naiden	näiden
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠
naimme	näimme
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
loi	löi
⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
loiko	löikö
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
soi	söi
⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
soiko	söikö
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
polut	pölyt
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
vahan	vähän
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠

hella

⠠⠏⠗⠁⠎⠗⠁

hellä

⠠⠏⠗⠁⠎⠗⠁⠎

jne.

⠒

Jos sanan loppuvokaalia a/ä tai e ei voida päätellä sanavartalon perusteella, vokaali kirjoitetaan näkyviin. Näin esim. erisnimissä

Anna

⠠⠁⠗⠗⠁

Anne

⠠⠁⠗⠗⠎⠎⠎

Emma

⠠⠎⠎⠁

Minna

⠠⠓⠒⠗⠗⠁

Manne

⠠⠓⠁⠗⠗⠎⠎

jne. sekä partikkeleissa, kuten

kuulemma

⠠⠕⠗⠗⠁⠎⠗⠁

näemmä

⠠⠗⠁⠎⠗⠁

tiemmä

⠠⠗⠒⠗⠁

jne.

12. Alkulyhenteistä

Konsonanttien välinen o/ö sulautuu seuraaviin alkukonsonantteihin: h, m, n, p, r, s, t, v. Jos sana rivin lopussa joudutaan jakamaan, tällöin pelkän alkukonsonantin merkitseminen rivin loppuun ei ole suositeltavaa (ks. myös tavujaosta, kohta 19).

Tämä selvinnee seuraavista esimerkeistä:

⠠⠁⠗⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎

⠠⠕⠗⠗⠁⠎⠗⠁

arpoja myydään R-

kioskeissa

⠠⠗⠁⠓⠁⠗⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁

⠠⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁

tämä tapahtui Ro-

vaniemen markkinoilla

⠠⠕⠗⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎

⠠⠕⠗⠗⠁

pojalla on yllään t-

paita

⠠⠕⠗⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎

⠠⠕⠗⠗⠁⠎⠗⠁

paidassa on v-

kaulus

⠠⠗⠁⠓⠁⠗⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁

⠠⠗⠁⠗⠁

tomaatteja myydään myös to-

reilla

⠠⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁⠗⠁

⠠⠕⠗⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎⠗⠁⠎

torilla voi tehdä mo-

nenlaisia ostoksia

jne.

Vaikka monet yleiskieleen vakiintuneet vieraslainat alkavat kirjainyhdelmillä, kuten pl, pr, ps, sk, sl, sp, st, tr jne., niin tästä huolimatta o/ö voidaan varsin turvallisesti sulauttaa em. alkukonsonantteihin. Toisaalta lyhenteiden käyttö vierasperäisissä sanoissa ei ole suositeltavaa. Esim.

trikoo	trakoma	stressi	premissi
⠠⠢⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠢⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
prosessi	poleeminen	pleksi	Poseidon
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

jne.

13. Päätylyhenteistä

-oon -öön ⠠ (5)

Tätä voidaan käyttää rajoitetusti myös sisälyhenteenä:

miljoona	pataljoona	miljoonaan
⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠

jne.

-oon -öön-pääteeseen voidaan lisätä myös omistusliite (yks. 1. ja 3., mon. 2. ja 3. pers.) sekä liitepartikkeli:

talooni	taloonsa	taloonne	taloonsa
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠
taloonhan	taloonkaan	taloonkin	taloonko
⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠
taloonpa			
⠠⠠⠠⠠⠠⠠			

Puuttumista ilmaisevat adjektiivit lyhennetään kirjoittamalla sana ohjaavaan konsonanttiin tai kaksoiskonsonanttiin saakka (tav. 2. tai 3. tavun 1. kirj.).

iloton	asunnoton	aidaton	äiditön
⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠
poluton	pölytön	varaton (⠠⠠⠠ = varsin)	
⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	⠠⠠⠠⠠	
meluton (ei melaton)			
⠠⠠⠠			

Jos näin muodostunut sana sisältää kaksoismerkityksen, valitaan vokaalien samuuteen nojaava tulkinta:

silloin uihan sorsakin

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

Helsingin uiva venenäyttely

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

Lyhennyskirjoituksessa on siten joukko sanoja, joissa osa sanaa tulkintasyistä kirjoitetaan auki (ks. myös vokaalivaihtelu, kohta 11). On myös mahdollista käyttää ns. palautusmerkkiä ⠠⠠ (6)(3), jolla lukijalle ilmoitetaan, että seuraavaanunaan tai sanoihin ei sisälly lyhenteitä. Palautusmerkin toistolla ilmoitetaan kohta, jossa sen vaikutus lakkaa:

De profundis clamavi ad te, Domine, Domine, exaudi vocem meam, ...
Syvyydestä minä huudan sinua, Herra, Herra, kuule minun ääneni ... Ps. 130-1.

⠠⠠⠠

⠠⠠

⠠⠠

⠠⠠

⠠⠠

16. Heittomerkki ⠠⠠ (3)

Runoissa heittomerkillä osoitetaan poisjätettyä kirjainta:

äl' armas Annani vaalene

⠠⠠

Tässä heittomerkki on välttämätön, kun taas seuraavassa se on syytä jättää pois:

yht ihanaisena kun sinut kerran näin

⠠⠠

Sanoissa, joihin liittyy heittomerkki, ei käytetä lyhenteitä:

kell' onni on

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

miss' soutaen tulessa koivut sorjat soi

⠠⠠

oi kuink' on kaunihit järvet sen

⠠⠠

ol' kaunis kesäilta

⠠⠠

yht'äkkiä

par'aikaa

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

18. Sanalyhenteistä

minä	minäkin	
⠠⠍⠢⠆	⠠⠍⠢⠆⠠⠎⠢⠆	
sinä	sinäkin	
⠠⠎⠢⠆	⠠⠎⠢⠆⠠⠎⠢⠆	
usein	useinhan	useinkin
⠠⠤⠎⠢⠢	⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠎	⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠎⠢⠢

Muodoilla ⠠⠎⠢⠆, ⠠⠤⠎⠢⠢, ⠠⠤⠎⠢⠢, ⠠⠤⠎⠢⠢ on myös toinen, harvemmin esiintyvä merkitys: mikin, sikin, uhan, ukin. Lyhennyskirjoituksessa tämän 'toisen' merkityksen yhteydessä avataan sanaa seuraavasti: ⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠎, ⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠎, ⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠎, ⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠎.

mitä mikin tekee
⠠⠍⠢⠆⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢
kaikki on ihan sikin sokin
⠠⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢
vaaran tai uhan edessä
⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢
vertaa: rangaistusuhan edessä
⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢
menen ukin luo
⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢⠠⠤⠎⠢⠢

Ns. viitospisteellisillä sanalyhenteillä on laaja käyttöalue. Ne toimivat sekä sanalyhenteinä että yhdyssanan osina ja sanavartaloina. Lyhenteen selitykseen liittyvä yhdysviiva viittaa tähän jälkimmäiseen käyttötarkoitukseen:

hän	henkilö
⠠⠎⠢⠆	⠠⠎⠢⠆
itse	itse-
⠠⠤⠎⠢⠢	⠠⠤⠎⠢⠢
jälkeen, jälk-	
⠠⠤⠎⠢⠢	
ohjelma, ohjelm-	
⠠⠤⠎⠢⠢	
nyky-	
⠠⠤⠎⠢⠢	

päivä päivä-

⠠⠠

⠠⠠⠠

kirja

⠠⠠⠠

hän on tunnettu henkilö

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

itse en tunne häntä henkilökohtaisesti

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

Suomi on itsenäinen valtio

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

tänään on kaunis päivä

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

päivällisen jälkeen menen ulos

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

testamentti eli jälkisaädös

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

mikä on iltapäivän ohjelma

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

ohjelmoitu lomamatka

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

kirja on hyvä lahja

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

kirjan voi ostaa tai sen voi myös lainata kirjastosta

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

radio-ohjelmissa käsitellään nykykirjallisuutta

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

19. Tavujaosta

Lyhenteitä muodostettaessa tavua yhdistellään. Jos sana rivinvaihdon yhteydessä joudutaan jakamaan, se tehdään tavujakoa noudattaen. Tällöin ns. alkukonsonanttilyhenteiden käyttö rivin lopussa ei ole suositettavaa. Sitä vastoin rivin alussa voi käyttää kaikkia alkulyhenteitä. Edelleen, vaikka itse sana mahtuisikin riville, mutta sitä seuraava välimerkki ei, tällöin viimeinen tavu aukikirjoitettuna siirretään uudelle riville. Näin siksi, etteivät tavulyhenteet sekoittuisi sanalyhenteisiin:

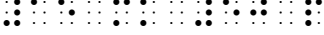
2 tab. 5 kpl 1 rkl 1 tlk

5 tus (tai) tus. 3 pak

15 mk 50 p

- ⠠⠏⠞⠆ hra = herra
- ⠠⠗⠞⠆ nti = neiti
- ⠠⠕⠕⠆ rva = rouva

Lisävinkkejä

Kirjoita miel. näin	-	kuin näin	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	menkää
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	kenkä
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	penkki
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	tentti
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	kaiken
⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠	sen
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	tallentaa
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	Suomenmaa

Lyhentäminen yhdelmän alkuosalla

Kirjoita miel. näin	-	kuin näin	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	pakko
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	saattaa
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	poikkeus
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	taitava
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	tuokio

Diftongia, pitkää vokaalia ja kaksoiskonsonantia ei katkaista

Kirjoita miel. näin	-	kuin näin	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	kaasus-oppi
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	myrskyn-uhasta
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	laulu-ilta
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	lauluilta
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	opetustarkoitus
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	runsassateinen

Sanarajat tulee säilyttää

Kirjoita miel. näin	-	kuin näin	
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	maantieto
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	-	⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠	taantumus

•••••	-	••••••	tulppaani
••••	-	•••••	maannut
••••••••••	-	••••••••••••	sääntömääräinen
•••••••••	-	•••••••••	säännöllinen
•••••••••	-	•••••••••	käännynnäinen
••••••••	-	•••••••••	kääntymys
••••••••	-	•••••••••	suuntaviitta
••••••••	-	•••••••••	suunnitella
••••••••	-	•••••••••	tyynnyttää
•••••	-	•••••	tyyni
••••••••	-	•••••••••	myyntimies

aan/ään, uun/yyn, merkitään alapisteillä

Kirjoita miel. näin	-	kuin näin	
••••••••••	-	••••••••••••	miksi et tullut?
•••••		••••	
••••••••••	-	••••••••••••	miksi et juossut?
•••••		••••	
••••••••••	-	••••••••••••	etpäs osunut?
•••••		••••	
••••••••••	-	••••••••••••	odota hetkinen!
•••••		••••	
••••••••••	-	••••••••••••	tulit sittenkin!
•••••		••••	
••••••••••	-	••••••••••••	hyvä juttu.
•••••		••••	
••••••••••••••••	-	••••••••~••••••••••••	kävin Kuopiossa.
•••••		••••	
••••••••~•••••	-	••••••••~•••••	sopiva tehtävä.
•••••		••••	
••••••••~•••••	-	••••••••~•••••	tämä koskee
•••••		••••	teitä.

Tavulyhenteet eroon sanalyhenteistä